

บทที่ 5

การเพิ่มโทษและการลดโทษ

ในเรื่องวิธีการเพิ่มโทษหรือลดโทษ ในประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติไว้ในมาตรา 51 ถึงมาตรา 54 ซึ่งกล่าวถึงวิธีการเพิ่มและการลดโทษไว้อย่างไรนั้น ก่อนที่จะกล่าวถึงวิธีการเพิ่มและการลดโทษ ควรจะต้องรู้ถึงสาเหตุแห่งการเพิ่มโทษหรือการลดโทษ สาเหตุแห่งการเพิ่มโทษได้บัญญัติไว้ในหมวด 8 ว่าด้วยการกระทำผิด ส่วนเหตุแห่งการลดโทษก็ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 ว่าด้วยความรับผิดในทางอาญา และรู้ถึงความหมายของระวางโทษโทษที่จะลง ลดมาตรา ส่วนโทษ และเพิ่มมาตราส่วนโทษด้วย

ระวางโทษ คือ มาตราส่วนโทษหรืออัตราโทษ หรือปริมาณโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ในความผิดฐานหนึ่ง ๆ เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งมาตราส่วนโทษหรืออัตราโทษ หรือปริมาณโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ในความผิดฐานหนึ่ง ๆ เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งมาตราส่วนโทษหรืออัตราโทษ หรือปริมาณโทษนี้จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความร้ายแรงแห่งความคิด เช่น มาตรา 288 บัญญัติว่า “ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบห้าปี” หรือในความผิดฐานต่าง ๆ จะกำหนดหลักกฎหมายแห่งการกระทำความผิดแล้ว **กัระวางโทษ** จำคุกตั้งแต่.....ปีถึง.....ปี และปรับตั้งแต่.....บาทถึง.....บาท หรือบางความผิดจะกำหนดโทษไว้ว่า ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน.....ปี หรือปรับไม่เกิน.....ปี หรือปรับไม่เกิน.....บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งจะดูได้จากในภาค 2 ภาค ความผิดแห่งประมวลกฎหมายอาญา

โทษที่จะลง หมายถึง โทษที่ศาลกำหนดไว้ในคำพิพากษาว่าจะลงแก่จำเลยในจำนวนหรือปริมาณเท่าใด โดยศาลจะกำหนดจากอัตราโทษหรือระวางโทษที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมาย หรือกำหนดจากการเพิ่มหรือลดมาตราส่วนโทษ หรือกำหนดจากที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษหนักขึ้นหรือน้อยลงจากระวางโทษแล้ว เช่น จำเลยกระทำความผิดฐานฉ้อโกงซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 6,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยในความผิดฐานฉ้อโกงจำคุก 2 ปี โทษจำคุก 2 ปีนี้ เรียกว่าโทษที่จะลง

การเพิ่มมาตราส่วนโทษ หมายถึง การเพิ่มอัตราโทษจากระวางโทษ เช่น ความผิด
ระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 9 ปี เพิ่มมาตราส่วนโทษ 1 ใน 3 ก็จะได้โทษจำคุกตั้งแต่
8 เดือนถึง 12 ปี ซึ่งก็เป็นอัตราโทษที่ศาลจะใช้ดุลพินิจจะลงโทษแก่จำเลย

การลดมาตราส่วนโทษ หมายถึง การลดอัตราโทษจากระวางโทษ เช่น ระวางโทษ
จำคุกตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 6 ปี ถ้าลดมาตราส่วนกึ่งหนึ่ง ก็จะเหลือโทษจำคุกตั้งแต่ 3 เดือนถึง 3 ปี
ก็เป็นอัตราโทษที่ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษแก่จำเลย

ดังนั้น เมื่อมีการเพิ่มมาตราส่วนโทษหรือลดมาตราส่วนโทษแล้ว โทษที่ได้นั้นก็คือ
โทษที่ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษแก่จำเลย เช่น

การลดมาตราส่วนโทษตาม ป.อ.ม.76 นั้น ต้องลดจากโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับ
ความผิดนั้น ไม่ใช่ลดจากโทษที่วางแก่จำเลย ส่วนมาตรา 54 นั้น เป็นเรื่องการคำนวณ
การเพิ่มหรือลดโทษ หาใช้การลดมาตราส่วนโทษไม่ (ฎีกาที่ 1312/2513)

การลดมาตราส่วนโทษตามมาตรา 76 และการลดโทษตามมาตรา 78 เป็นคนละ
เรื่องไม่เกี่ยวข้องกัน จะรวมลดไปด้วยกันไม่ได้ (ฎีกาที่ 1246/2514)

การลดมาตราส่วนโทษ คือ การลดอัตราโทษชั้นสูงและชั้นต่ำลงหนึ่งในสามหรือกึ่ง
หนึ่ง แล้วจึงลงโทษระวางนั้น หาใช้ศาลกำหนดโทษลงไว้ก่อนแล้วลดจากโทษที่กำหนดไว้ไม่
(ฎีกาที่ 2161/2514)

จำเลยอายุ 18 ปี ปล้นโคโคใช้ปืนยิง แต่เมื่อพิเคราะห์จากการกระทำแล้วเห็นว่ายัง
อ่อนต่อความรู้สึกผิดชอบ ศาลลดมาตราส่วนโทษให้ตามมาตรา 76 ได้ (ฎีกาที่ 656/2518)

การลดมาตราส่วนโทษตามมาตรา 76 โดยวางโทษก่อนแล้วลดมาตราส่วนเป็นการ
ไม่ถูกต้อง ศาลลดมาตราส่วนโดยคำนวณจากอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ แล้วจึงวางโทษแก่
จำเลย (ฎีกาที่ 1421/2523)

เหตุเพิ่มโทษ

ซึ่งก็มาจากตัวผู้กระทำความผิดกฎหมาย ถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก
ไปกระทำความผิดอีกภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ถือว่าเป็นผู้ไม่รู้จักเข็ดหลาบ ควรจะต้องถูก
เพิ่มโทษหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการเพิ่มจากโทษที่จะลง การเพิ่มโทษมีทั้งการเพิ่มระวาง
โทษหรือเพิ่มจากโทษที่จะลงก็ได้ สาเหตุแห่งการเพิ่มโทษมีดังนี้

1. เหตุเพิ่มโทษเพราะผู้กระทำความผิดหลายครั้งไม่เช็ดหราบ จึงถูกเพิ่มโทษหนึ่งในสามตามมาตรา 92 หรือถึงหนึ่งตามมาตรา 93 เพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกไม่กล้ากระทำความผิดอีก หากมากระทำความผิดอีกจะถูกเพิ่มโทษ

กรณีเพิ่มโทษหนึ่งในสาม (มาตรา 92)

(1) ผู้ใดต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก เช่น โจทก์ฟ้องกล่าวถึงข้อที่ว่า จำเลยเคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกมาแล้ว อันเป็นเหตุให้ถูกเพิ่มโทษ และได้อ้างมาตรา ขอให้เพิ่มโทษมาในคำขอท้ายฟ้องด้วย เมื่อจำเลยให้การว่าขอรับสารภาพตามฟ้อง ก็ถือว่าได้รับในข้อเท็จจริงที่โจทก์อ้างมาให้เพิ่มโทษด้วย (ฎีกาที่ 1077/2507) โทษที่ล้างมลทินไปตามพระราชบัญญัติล้างมลทิน พ.ศ.2499 แล้วนั้น ถือว่าผู้นั้นไม่เคยถูกจำคุกมาก่อน จะนำมาเป็นเหตุเพิ่มโทษฐานไม่เช็ดหราบไม่ได้ (ฎีกาที่ 1290/2500)

(2) ผู้นั้นได้กระทำความผิดอย่างใด ๆ ขึ้นอีกในระห่างที่ยังต้องรับโทษจำคุกอยู่หรือภายในเวลา 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษ แต่ถ้าจำเลยถูกลงโทษ แต่ศาลรอกการลงโทษไว้ดังนี้ ย่อมไม่มีวันพ้นโทษจะถือเป็นการเพิ่มโทษได้ แม้จำเลยกระทำผิดอีกภายใน 5 ปี นับแต่วันครบกำหนดการรอกการลงโทษ ก็เพิ่มโทษจำเลยมิได้ (ฎีกาที่ 2014/2511) บรรยายฟ้องว่าจำเลยเคยต้องโทษและพ้นโทษเมื่อใดแล้ว แม้ในวันที่ศาลถามคำให้การ จำเลยจะมีได้ให้การรับในข้อเคยต้องโทษและพ้นโทษ แต่จำเลยได้เบิกความเป็นพยานว่าจำเลยเคยต้องโทษตามฟ้องจริง เท่ากับจำเลยรับในข้อพ้นโทษด้วย จึงเพิ่มโทษจำเลยได้ (ฎีกาที่ 199/2511)

(3) ความผิดครั้งหลัง ศาลพิพากษาถึงลงโทษจำคุก เช่น จำเลยถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 2 คดี คดีแรกฐานมีอาวุธปืน ปรับ 500 บาท จำเลยถูกกักขังแทนค่าปรับ 25 วัน คดีหลังฐานรับของโจรจำคุก 2 เดือน โดยให้รับโทษต่อจากคดีแรก คดีหลังถึงที่สุดแล้ว ในระหว่างถูกกักขังแทนค่าปรับ จำเลยหลบหนีที่คุมขังไป เมื่อศาลลงโทษจำคุกหลบหนีที่คุมขัง ศาลยอมเพิ่มโทษจำเลยได้ (ฎีกาที่ 1275/2513)

(4) ผู้กระทำความผิดต้องมีอายุเกิน 17 ปี ในการกระทำความผิดทั้งสองครั้ง ทั้งความผิดที่ได้กระทำมิใช่ความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ (มาตรา 94)

คำถาม ก. ความผิดใดบ้างซึ่งกฎหมายให้ไม่ถือว่าเป็นความผิดเพื่อการเพิ่มโทษในเรื่องกระทำผิดอีก

ข. ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกนายดำในความผิดฐานลักทรัพย์มีกำหนดหนึ่งปีใน

ระหว่างต้องโทษอยู่นั้น และคดีถึงที่สุดแล้ว นายดำกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายอีก ศาลพิพากษาให้จำคุกหนึ่งปี ศาลจะพิพากษาให้เพิ่มโทษนายดำได้หรือไม่

แนวคำตอบ

ก. ตอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 94 คือ

1. ความผิดอันได้กระทำโดยประมาท
2. ความผิดลหุโทษ
3. ความผิดซึ่งผู้กระทำได้กระทำในขณะที่มีอายุยังไม่เกินสิบเจ็ดปี

ข. ศาลจะพิพากษาเพิ่มโทษนายดำได้ เพราะตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 บัญญัติให้เพิ่มโทษได้กับผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก และผู้นั้นได้กระทำความผิดซ้ำอีก ในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่

ถ้าถาม ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกนายสีในความผิดฐานลักทรัพย์มีกำหนด 1 ปี คดีถึงที่สุดและพ้นโทษมาแล้ว ต่อมาอีก 3 เดือน นายสีทำความผิดฐานทำร้ายร่างกายขึ้นอีก ศาลพิพากษาให้ปรับ 100 บาท ศาลจะเพิ่มโทษนายสีได้หรือไม่

แนวคำตอบ ศาลจะเพิ่มโทษนายสีไม่ได้ เพราะความผิดที่นายสีกระทำให้ไปครั้งหลัง ศาลพิพากษาลงโทษปรับ ไม่ใช่ลงโทษจำคุกตามมาตรา 92

การเพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง (มาตรา 93)

(1) ผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 6 เดือน ในความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 93 (1) ถึง (13)

(2) ผู้นั้นได้กระทำความผิดซ้ำในอนุมาตราเดียวกันอีกตามที่ระบุไว้ในมาตรา 93 โดยกระทำการระหว่างที่รับโทษจำคุกอยู่ หรือกระทำภายใน 3 ปี นับแต่วันพ้นโทษ เช่น ผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก 10 ปี ฐานฆ่าผู้อื่นในระหว่างต้องโทษได้กระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่นซ้ำอีกนั้น ย่อมเข้าเกณฑ์ที่จะต้องเพิ่มโทษอีกกึ่งหนึ่งที่กำหนดไว้สำหรับความผิดครั้งหลังด้วย (ฎีกาที่ 308/2506) จำเลยต้องโทษคดีก่อนฐานปล้นทรัพย์ แต่คดีหลังจำเลยมีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย แม้ความผิดฐานปล้นทรัพย์คดีก่อนนั้น จะมีการทำร้ายร่างกายด้วย เมื่อศาลไม่ได้พิพากษาว่ามีความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ดังนี้ ไม่ถือว่าจำเลยกระทำความผิดซ้ำในอนุมาตราเดียวกันจึงเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งไม่ได้ (ฎีกาที่ 741/2507)

(3) ความผิดครั้งหลัง (ที่ทำซ้ำในอนุมาตราเดียวกัน) ศาลพิพากษาลงโทษถึงจำคุก เมื่อเข้าหลักเกณฑ์การเพิ่มโทษแล้ว ในคดีศาลพิพากษาเรียงกระทงลงโทษจำเลย และความผิดแต่ละกระทงนั้นเข้าเกณฑ์ที่จะเพิ่มโทษได้ ศาลย่อมเพิ่มโทษได้ทุกกระทง (ฎีกาที่ 1698/2513)

(4) ผู้กระทำความผิดต้องมีอายุเกิน 17 ปี ในการกระทำผิดทั้งสองครั้ง ส่วนความผิดลหุโทษและความผิดกระทำโดยประมาท ตามมาตรา 93 มิได้ระบุไว้ในอนุมาตราใดเลย ย่อมเห็นได้ว่าเป็นข้อยกเว้นอยู่แล้ว

เมื่อครบหลักเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อแล้ว ผู้นั้นจะถูกเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งของโทษกึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดหลัง

ฎีกาที่ 427/2512 การที่ผู้กระทำความผิดมาแล้ว กลับมากระทำความผิดอีก จะต้องถูกเพิ่มโทษนั้น ย่อมต้องเป็นไปตามมาตรา 92, 93 หาใช่อยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะเพิ่มหรือไม่เพิ่มตามที่เห็นสมควรไม่

ข้อแตกต่างของเกณฑ์การเพิ่มโทษหนึ่งในสามกับเกณฑ์ของการเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งต่างกันดังนี้⁽¹⁾

(1) ในกรณีเพิ่มโทษหนึ่งในสาม ผู้กระทำความผิดต้องได้กระทำผิดในระหว่างที่ยังต้องรับโทษ หรือภายใน 5 ปี นับแต่วันพ้นโทษ แต่การเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งนั้น ผู้กระทำความผิดต้องได้กระทำความผิดในระหว่างยังต้องรับโทษ หรือภายใน 3 ปี นับแต่วันพ้นโทษ

(2) การเพิ่มโทษหนึ่งในสาม ความผิดที่ผู้กระทำความผิดในครั้งแรกและครั้งหลัง อาจเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือความผิดตามพระราชบัญญัติอื่นก็ได้ (เว้นแต่ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ) การเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งนั้น จะต้องกระทำความผิดตามที่ระบุไว้ในมาตรา 93 ซ้ำกันในอนุมาตราเดียวกัน

(3) การเพิ่มโทษหนึ่งในสาม ไม่จำกัดว่าความผิดครั้งแรกจะถูกคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกมีกำหนดเท่าใด แต่การเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งนั้น ความผิดครั้งแรกต้องเป็นความผิดซึ่งศาลพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่น้อยกว่า 6 เดือน

ข้อสังเกต ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 879/2522 ได้วินิจฉัยว่า มาตรา 340 ตรี เป็นเพียงเหตุที่ทำให้ผู้กระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรานี้รับโทษหนักขึ้นเท่านั้น

(1) ธีระ สิงห์พันธุ์ คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป คณะรัฐศาสตร์ โดยโรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย

ล่าช้าแต่เพียงมาตรานี้โดยเฉพาะแล้ว หาได้เป็นความผิดอีกบทหนึ่งต่างหากไม่ ทั้งกรณีการรับโทษหนักขึ้นเป็นคนละเรื่องกับการเพิ่มโทษ และหาใช่เป็นเรื่องการเพิ่มโทษไม่ เหตุนี้จะนำ มาตรา 51 มาเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก 50 ปีไม่ได้ และเมื่อเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก 50 ปีไม่ได้ ก็ไม่มีทางที่จะระวางโทษหนักกว่าหรือหนักขึ้นกึ่งหนึ่ง ตามมาตรา 340 ตรี บัญญัติไว้ จะนำมาตรา 340 ตรี มาปรับด้วยไม่ได้ จำเลยคงมีความผิดตาม มาตรา 339 วรรคสุดท้าย ตามคำพิพากษาฎีกาฉบับนี้ จะได้ว่าในมาตราใดได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้รับโทษหนักขึ้น ไม่ใช่เป็นเรื่องการเพิ่มโทษ แต่เป็นการรับโทษหนักขึ้น ซึ่งวิธีการลงโทษคิดจากระวางโทษ ดังนั้น กรณีตามมาตรา 140 วรรคสุดท้าย มาตรา 190 วรรคสุดท้าย มาตรา 191 วรรคสุดท้าย 336 ทวิ เป็นบทบัญญัติให้ผู้กระทำความผิดต้องตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้วต้องระวางโทษหนักขึ้นกึ่งหนึ่ง และมาตรา 285 บัญญัติให้รับโทษหนักขึ้นหนึ่งในสาม ผู้เรียบเรียงมีความเห็นว่าไม่ใช่เป็นการเพิ่มโทษ แต่เป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดรับโทษหนักขึ้น เป็นการที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษผู้กระทำความผิดตามระวางโทษที่หนักขึ้นโดยตรง ตามนัยคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว เหตุผลอีกอย่างหนึ่ง การเพิ่มโทษ เจตนารมณ์ของกฎหมาย ก็คือต้องการให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กระทำความผิดซ้ำอีก

2. การเพิ่มโทษตามกฎหมายอื่น

หลักการเพิ่มโทษตามประมวลกฎหมายอาญานำไปใช้กับพระราชบัญญัติอื่น ๆ ได้ ตามมาตรา 17 เว้นแต่พระราชบัญญัตินั้นจะบัญญัติไว้เป็นพิเศษ เช่น พ.ร.บ.การพนันกำหนดให้ผู้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ.การพนัน เมื่อพ้นโทษแล้วยังไม่ครบ 3 ปี กระทำความผิดต่อ พ.ร.บ.นี้อีกนั้น

ก. ถ้าโทษซึ่งกำหนดไว้สำหรับความผิดที่กระทำครั้งหลังเป็นโทษจำคุกและปรับ ให้วางโทษทวีคูณ

ข. ถ้าโทษซึ่งกำหนดไว้สำหรับความผิดที่กระทำครั้งหลังเป็นโทษจำคุกหรือปรับ ให้ระวางโทษทั้งจำและปรับ

ยังมีการเพิ่มโทษตาม พ.ร.บ.ฝิ่น ถ้ากระทำความผิดซ้ำถูกเพิ่มโทษ ตาม พ.ร.บ.ฝิ่น มาตรา 68

เหตุที่ลดโทษ

เหตุลดโทษตามประมวลกฎหมายอาญานั้น มีดังนี้

1. เหตุบรรเทา ตามมาตรา 78 ให้ศาลใช้ดุลพินิจ จะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด

เหตุบรรเทาโทษนั้น ได้แก่ผู้กระทำเป็นผู้เฒ่าชราเบาปัญญา ตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาก่อน รู้สึกความผิด พยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้นลงแก่โทษต่อเจ้าพนักงาน หรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามีลักษณะทำนองเดียวกัน

2. เหตุที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน เด็กอายุกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี กระทำความผิด ถ้าศาลพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง (มาตรา 75) ผู้มีอายุกว่า 17 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี กระทำความผิด ถ้าศาลเห็นสมควร จะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้ (มาตรา 76)

3. ลักษณะของการกระทำความผิด เช่น มาตรา 247, 262 เป็นต้น เป็นการลดระวางโทษ

การลดระวางโทษ เช่น การพยายามกระทำความผิด ตามมาตรา 80, 81 ผู้ใช้ให้กระทำความผิด ตามมาตรา 84 ผู้โฆษณาให้กระทำความผิดตามมาตรา 85 ผู้สนับสนุนตามมาตรา 86

การลดโทษที่จะลงให้แก่เหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78

ส่วนเรื่องความสำคัญผิดในข้อเท็จจริง ตามมาตรา 62 วรรคแรก ความไม่รู้กฎหมายมาตรา 64 ความวิกลจริตตามมาตรา 65 ความมีเมตตาตามมาตรา 66 การทำการป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ ตามมาตรา 67 การกระทำระหว่างผู้บุพการีกับผู้สืบสันดานเกี่ยวกับทรัพย์ ตามมาตรา 72 วรรคท้าย และการกระทำโดยบันดาลโทษตามมาตรา 72 นั้น เป็นเรื่องที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษน้อยลงกว่ากฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ กล่าวคือ ศาลจะลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดโดยตรงให้น้อยลงเพียงใดก็ได้ไม่ใช่เป็นการลดโทษ

วิธีเพิ่มโทษ

มาตรา 51 บัญญัติว่า “ในการเพิ่มโทษ มิให้เพิ่มถึงขั้นประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกเกิน 50 ปี”

วิธีเพิ่มโทษตามมาตรา 51 นี้ เป็นมาตราที่ห้ามเฉพาะการเพิ่มโทษจำคุกเพียงอย่าง

เดียว ได้กำหนดไว้ว่า ในการเพิ่มโทษ มิให้เพิ่มขึ้นถึงประหารชีวิตจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกเกินกว่า 50 ปี หมายความว่า เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกและมีการเพิ่มโทษ 1 ใน 3 ตามมาตรา 92 หรือกึ่งหนึ่งตามมาตรา 93 ก็ดี จะเพิ่มโทษให้เป็นประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกเกินกว่า 50 ปี ไม่ได้ หรือถ้าศาลลงโทษประหารชีวิต หรือให้จำคุกตลอดชีวิตแล้ว จะเพิ่มโทษอีกไม่ได้ ต้องห้ามตามมาตรา 51 (ฎีกาที่ 1231/2508) นอกจากนั้นในเมื่อจำเลยจะถูกลงโทษจำคุก 50 ปี แล้วโดยผลของมาตรา 51 ก็ย่อมมีการเพิ่มโทษอีกไม่ได้

กรณีที่มีทั้งการเพิ่มโทษและลดโทษนี้ เนื่องจากต้องคิดเพิ่มเสียก่อนแล้วจึงคิดลด เมื่อมีการเพิ่มแล้วเกินกว่า 50 ปี แต่เมื่อลดโทษแล้วในที่สุดคงลงโทษไม่เกิน 50 ปีแล้ว ก็ไม่ต้องห้ามตามมาตรา 51 (เทียบฎีกาที่ 2699/2516)

การลดโทษจำคุกตลอดชีวิต

มาตรา 53 บัญญัติว่า “ในการลดโทษจำคุกตลอดชีวิต ไม่ว่าจะลดมาตราส่วนโทษหรือลดโทษที่จะลงให้เปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิต เป็นโทษจำคุกห้าสิบปี”

การลดโทษจำคุกตลอดชีวิตซึ่งเป็นโทษซึ่งจะลดโทษจากโทษที่จะลง หมายถึงศาลจะพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิต แต่มีเหตุลดโทษ เช่น เหตุบรรเทาโทษก็เปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นจำคุก 50 ปี แล้วก็ลดโทษจากโทษจำคุก 50 ปี เป็นโทษที่ศาลวางแก้จำเลยตัวอย่าง จำคุกคนตายโดยเจตนา ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิตลดโทษเพราะเหตุบรรเทาโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งตามมาตรา 78 ดังนี้ ศาลจะลงโทษต่ำกว่า 25 ปีไม่ได้ ศาลจะต้องลงโทษตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 50 ปีเพราะเป็นการลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่ง

ในกรณีลดมาตราส่วนโทษจำคุกตลอดชีวิต หมายถึง ผู้กระทำความผิดและในความผิดนั้น กฎหมายระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต มีเหตุลดมาตราส่วนโทษให้เปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นจำคุก 50 ปี แล้วจึงลดมาตราส่วนโทษจากโทษจำคุก 50 ปีก่อนแล้ว ก็เป็นอัตราโทษที่ศาลสามารถที่จะใช้ดุลพินิจลงโทษแก้จำเลย เช่น ความผิดระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต ผู้กระทำผิดเป็นเด็กมีอายุไม่เกิน 14 ปี ลดมาตราส่วนโทษกึ่งหนึ่งตามมาตรา 75 โดยเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก 50 ปี แล้วลดกึ่งหนึ่งเป็นอัตราโทษจำคุก 25 ปี เป็นอัตราโทษที่ศาลใช้ดุลพินิจวางแก้ผู้กระทำความผิด คือจะลงโทษจำคุก 20 ปีก็ได้ เป็นดุลพินิจของศาล หรือความผิดระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต ผู้กระทำผิดเป็นบุคคลอายุกว่า 14 ปี แต่ยังไม่เกิน 17 ปี ลดมาตราส่วนโทษ 1 ใน 3 ตามมาตราส่วน 76 โดยเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุก

50 ปี แล้วลด 1 ใน 3 เป็นอัตราโทษ 33 ปี 4 เดือน ซึ่งเป็นอัตราโทษที่ศาลจะวางแก่ผู้กระทำผิด ก็คือศาลจะลงโทษเกินกว่า 33 ปี 4 เดือนไม่ได้

การลดโทษประหารชีวิต

มาตรา 52 บัญญัติว่า “ในการลดโทษประหารชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการลดมาตราส่วนโทษ หรือลดโทษที่จะลงให้ลดดังต่อไปนี้

- (1) ถ้าจะลดหนึ่งในสาม ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต
- (2) ถ้าจะลดกึ่งหนึ่ง ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงห้าสิบปี”

ตามมาตรา 52 เป็นบทบัญญัติในเรื่องการลดโทษประหารชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการลดมาตราส่วนโทษหรือลดโทษที่จะลง ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์การลดโทษประหารชีวิตไว้ 2 กรณีคือ

1. ลดหนึ่งในสาม ให้ลดเป็นจำคุกตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการลดจากโทษที่จะลงหรือลดมาตราส่วนโทษ สำหรับการลดมาตราส่วนโทษนั้น ในเรื่องการพยายามกระทำความผิดนั้นซึ่งมาตรา 80 นั้น กำหนดให้ต้องระวางโทษ 2 ใน 3 ส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น การลดโทษประหารชีวิต 1 ใน 3 ก็เท่ากับการลงโทษ 2 ใน 3 เช่น จำเลยกระทำความผิดฐานพยายามฆ่าเจ้าพนักงานตามมาตรา 289 อัตราโทษที่จะพึงวางแก่จำเลยมีสถานเดียว ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามมาตรา 289 ประกอบด้วยมาตรา 80 และมาตรา 52 (1) ให้จำคุกตลอดชีวิต เป็นการลดมาตราส่วนโทษที่จะลงตามมาตรา 289 เสียหนึ่งในสาม มาตรา 80 และ 52 (1) (ฎีกาที่ 427/2512)

2. ลดกึ่งหนึ่ง ให้ลดเป็นโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือโทษจำคุกตั้งแต่ 25 ปี ถึง 50 ปี ถ้าเป็นการลดมาตราส่วนโทษ เรื่องการพยายามกระทำความผิดที่ไม่สามารถบรรลุผลอย่างแน่แท้ตามมาตรา 81 คือลงโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ถ้าจำเลยกระทำความผิดฐานพยายามฆ่าเจ้าพนักงานไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ตามมาตรา 289 มีโทษสถานเดียว คือ โทษประหารชีวิต โทษกึ่งหนึ่งของโทษประหารชีวิตคือ จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 25 ปีถึง 50 ปี การลงโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษประหารชีวิตนั้น มิใช่ว่าจะลงโทษต่ำกว่า 25 ปีไม่ได้ การลงโทษจำคุก 20 ปี ก็เป็นการลงโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษประหารชีวิต (ฎีกาที่ 421/2516)

โทษประหารชีวิตไม่สามารถเพิ่มโทษได้ เพราะกฎหมายห้ามเพิ่มโทษถึงชั้น ประหารชีวิต ดังนั้น จึงไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การเพิ่มโทษประหารชีวิตไว้

ปัญหาจะเกิดขึ้นในเมื่อมีการลงโทษ 1 ใน 3 ของโทษประหารชีวิต คือ ไม่มีหลัก เกณฑ์ในการลดโทษ 2 ใน 3 ของโทษประหารชีวิตนั่นเอง มีความผิดเกิดขึ้น เช่น ใช้ให้ไปฆ่า เจ้าพนักงาน แต่ผู้ถูกใช้ไม่กระทำตาม ผู้ใช้มีความผิดตามมาตรา 289 ประกอบด้วยมาตรา 84 วรรค 2 ซึ่งต้องระวางโทษ 1 ใน 3 ของโทษประหารชีวิต และกฎหมายไม่ได้บัญญัติโทษ 1 ใน 3 ของโทษประหารชีวิตไว้ การลงโทษจะมีวิธีการลงโทษอย่างไร ซึ่งก็เป็นปัญหาที่จะ พิจารณาต่อไป ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วจะลงโทษผู้นั้นไม่ได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติโทษไว้ ตาม มาตรา 2 แต่ผู้เรียบเรียงมีความเห็นว่า อย่างน้อยผู้ใช้ให้กระทำผิดดังกล่าวก็ควรจะถูกลง โทษ 1 ใน 3 ของระวางโทษตามมาตรา 288 ได้ ซึ่งเป็นบทที่ลงโทษเบากว่าได้

ข้อสังเกต การเพิ่มโทษนั้น โทษตามมาตรา 18 ที่จะเพิ่มได้ คือโทษจำคุกและ โทษปรับ ส่วนโทษประหารชีวิต โทษกักขัง หรือโทษริบทรัพย์สินเพิ่มไม่ได้ ส่วนการลด โทษ โทษที่ลดได้ คือ โทษประหารชีวิต โทษจำคุก และ โทษปรับ ส่วนโทษกักขังและโทษริบ ทรัพย์สินลดไม่ได้

การคำนวณการเพิ่มโทษหรือลดโทษที่จะลงแก่จำเลย

มาตรา 45 บัญญัติว่า “ในการคำนวณการเพิ่มโทษหรือลดโทษที่จะลงให้ศาลตั้ง กำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยเสียก่อนแล้ว จึงเพิ่มหรือลด ถ้ามีทั้งการเพิ่มและการลดโทษที่จะลง ให้เพิ่มเสียก่อนแล้วจึงลดจากผลที่เพิ่มแล้วนั้น ถ้าส่วนของการเพิ่มเท่ากับ หรือมากกว่าส่วน ของการลดโทษที่จะลง และศาลเห็นสมควรจะไม่เพิ่มไม่ลดก็ได้

ข้อสังเกต 1. การเพิ่มโทษหรือลดโทษตามมาตรา 54 จะต้องเพิ่มหรือลดจากโทษ ที่จะลง และโทษที่จะลงหมายถึงโทษที่ศาลกำหนดว่าจะลงแก่จำเลยเป็นจำนวนเท่าใด โดย กำหนดจากระวางโทษ ดังนั้น การลดโทษตามมาตรานี้จึงไม่หมายถึงการลดมาตราส่วน โทษ ซึ่งเป็นการลดจากระวางโทษ ไม่ใช่ลดจากโทษที่จะลง การลดมาตราส่วนโทษแก่เด็กหรือ เยาวชนตามมาตรา 75,76 หรือผู้พยายามกระทำความผิดตามมาตรา 80,81 หรือผู้ใช้ให้กระทำ ความผิดตามมาตรา 84 วรรคสอง และมาตรา 85 หรือผู้สนับสนุนตามมาตรา 86 ซึ่งเป็นการ ที่ศาลจะลงโทษแก่จำเลยโดยตรง และยังไม่หมายความถึงการลงโทษให้น้อยลงตามมาตรา 62 วรรคแรก มาตรา 64 มาตรา 65 วรรคสอง มาตรา 66 มาตรา 69 มาตรา 71 วรรค

ท้าย และมาตรา 72 ซึ่งก็เป็นเรื่องกำหนดให้ศาลลงโทษแก่จำเลยน้อยลงตามความผิดนั้นโดยตรงจากระวางโทษ

2. เหตุเพิ่มโทษตามมาตรา 54 นี้ หมายถึง การเพิ่มโทษในการกระทำผิดซ้ำอีกฐานไม่ขัดหลายตามมาตรา 92,93 และ 94 และการลดโทษที่จะลง ก็มีความหมายถึงเหตุบรรเทาโทษตามมาตรา 78 เท่านั้น

ศาลจะเพิ่มโทษหรือลดโทษ หรือทั้งเพิ่มและลดโทษที่จะลง มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ให้ศาลกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยเสียก่อนแล้วจึงเพิ่มหรือลด หมายถึง ศาลกำหนดโทษที่จะลงจากระวางโทษหรืออัตราโทษที่กำหนดไว้ในฐานความผิด หรือจากการเพิ่มหรือลดมาตราส่วนโทษจากระวางโทษแล้ว และศาลก็ลงโทษจำเลยจากอัตราโทษดังกล่าวแล้วจึงเพิ่มหรือลด ซึ่งหมายถึงมีการเพิ่มโทษหรือลดโทษอย่างเดี่ยว เช่น จำเลยทำความผิดฐานยักยอกตามมาตรา 352 ระวังโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ โทษที่จะลงคิดจากอัตราโทษดังกล่าว ถ้าศาลพิพากษาลงโทษจำเลย 6 เดือน และจำเลยจะถูกเพิ่มโทษอีก 1 ใน 3 ตามมาตรา 93 ก็จะได้ 8 เดือนหรือถ้าจะลดโทษจำเลย 1 ใน 3 ก็จะได้ 4 เดือน หรือ

จำเลยเป็นเด็กอายุ 16 ปี ทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ซึ่งถ้าศาลพิพากษาลดมาตราส่วนโทษให้กึ่งหนึ่งตามมาตรา 75 นั้น สมมุติว่า จำเลยจะต้องถูกเพิ่มโทษกึ่งหนึ่งตามมาตรา 93 ดังนี้ ถ้าศาลจะต้องลดมาตราส่วนโทษโดยคำนวณจากอัตราโทษในความผิดฐานลักทรัพย์ แล้วจึงวางโทษแก่จำเลย ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 จำเลยอายุ 16 ปี ลดมาตราส่วนโทษกึ่งหนึ่งตามมาตรา 75 ให้จำคุก 6 เดือน เพิ่มโทษกึ่งหนึ่งตามมาตรา 93 ให้จำคุก 9 เดือน หรือ

จำเลยทำร้ายร่างกายเขาถึงสาหัสเพราะเหตุบันดาลโทสะตามมาตรา 72 ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตามมาตรา 297,72 ให้ลงโทษจำคุกจำเลย 4 เดือน (ซึ่งศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดก็ได้ตามมาตรา 72) ก็ถือว่าเป็นโทษที่จะลง แล้วจึงจะเพิ่มหรือลดโทษ หรือ

จำเลยกระทำความผิดฐานพยายามทำให้เสียทรัพย์ตามมาตรา 356,80 ซึ่งมีโทษ 2 ใน 3 ส่วน ของโทษมาตรา 358 ศาลจะพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดให้จำคุก 6 เดือน แล้วจึงจะเพิ่มโทษหรือลดโทษ

2. ถ้ามีทั้งการเพิ่มและการลดโทษด้วย ให้ศาลตั้งกำหนดโทษที่จะลงแก่จำเลยเสียก่อนแล้ว ให้เพิ่มเสียก่อนแล้วจึงลดโทษจากที่เพิ่ม ซึ่งการเพิ่มโทษหมายถึงในกรณีผู้กระทำความผิดต้องรับโทษเพิ่มขึ้นตามมาตรา 92 หรือมาตรา 93 และการจะลดโทษ หมายถึง การลดโทษตามมาตรา 78 ในเหตุบรรเทาโทษ เมื่อมีเหตุต้องเพิ่มโทษและลดโทษแล้วต้องเพิ่มโทษก่อน แล้วจึงลดโทษจากผลที่เพิ่ม จะลดโทษก่อนแล้วจึงเพิ่มมิได้ เช่น ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 9 เดือน ถ้าจะมีการเพิ่มโทษ 1 ใน 3 ตามมาตรา 93 และลดโทษกึ่งหนึ่ง ตามมาตรา 78 เพิ่มโทษ 1 ใน 3 ก่อน เป็นจำคุก 12 เดือน และลดโทษกึ่งหนึ่ง เป็นโทษจำคุก 6 เดือน ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิตนั้น มีเหตุทั้งการเพิ่มและลดโทษด้วย จะเพิ่มโทษประหารชีวิตไม่ได้ ต้องลดโทษอย่างเดียว

3. ถ้าส่วนของการเพิ่มเท่ากับหรือมากกว่าส่วนของการลด และศาลเห็นสมควร จะไม่เพิ่มไม่ลดก็ได้ เมื่อส่วนของการเพิ่มมากกว่าหรือเท่ากับส่วนของการลดแล้ว เป็นดุลพินิจของศาลจะไม่เพิ่มไม่ลดก็ได้ แต่ถ้าจะเพิ่มและลดต้องเพิ่มก่อนแล้วจึงลดจากผลที่เพิ่ม

เมื่อศาลเห็นสมควรไม่เพิ่มไม่ลดโทษให้ จะต้องเป็นกรณีที่ส่วนของการ **เพิ่มเท่ากับ** หรือ **มากกว่า** ส่วนของการลดเท่านั้น ถ้าส่วนของการเพิ่มน้อยกว่าส่วนของการลดแล้ว จะไม่เพิ่มไม่ลดไม่ได้ ต้องเพิ่มและลดให้ การเพิ่มโทษฐานไม่ชัดหลายกระทำความผิดอีก ตามมาตรา 92,93 มีการเพิ่มโทษเฉพาะโทษจำคุก ถ้าเป็นโทษประหารชีวิตแล้วไม่มีการเพิ่ม คงมีแต่การลดเท่านั้น ดังนั้น เมื่อศาลพิพากษาลงโทษประหารชีวิตแล้วมีเหตุอันควรเพิ่มโทษมาก หรือเท่ากับเหตุอันควรลดโทษแล้วศาลจะใช้ดุลพินิจไม่เพิ่มลดไม่ได้ เพราะโทษประหารชีวิตเพิ่มไม่ได้ จะต้องลดให้อย่างเดียว เช่น

ศาลพิพากษาให้ประหารชีวิต แต่มีเหตุอันควรเพิ่มโทษ 1 ใน 3 และลดโทษกึ่งหนึ่ง ดังนี้ ศาลลดโทษเพียงอย่างเดียวไม่ต้องเพิ่มโทษก่อน คือลงโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุก 25 ปี ถึง 50 ปี หรือ

โทษจำคุกตลอดชีวิตจะเพิ่มโทษอีกไม่ได้ ถ้าศาลพิพากษาลงโทษจำคุกตลอดชีวิตแล้วมีเหตุเพิ่มโทษและลดโทษ ถ้าศาลจะเพิ่มลดโทษให้แก่จำเลยจะต้องลดอย่างเดียว เพิ่มไม่ได้ ถ้าเป็นกรณีเหตุของการเพิ่มมากกว่าหรือเท่ากับเหตุของการลดโทษ ในโทษจำคุกตลอดชีวิต ศาลจะไม่เพิ่มลงโทษให้คงจำคุกตลอดชีวิต แต่ถ้าจะเพิ่มลดโทษศาลจะต้องลดโทษอย่างเดียว

ศาลพิพากษาลงโทษจำคุก 1 ปี เพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง ลดโทษกึ่งหนึ่ง ดังนี้ศาลจะไม่เพิ่ม

และไม่ลดคงให้จำคุก 1 ปีก็ได้

ศาลตั้งกำหนดโทษจำคุกจำเลย แล้วให้เพิ่มโทษตามมาตรา 93 กึ่งหนึ่งกับลดโทษตามมาตรา 78 กึ่งหนึ่ง ดังนี้ ถือว่าส่วนของการเพิ่มเท่ากับส่วนของการลดจึงอยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะไม่เพิ่มไม่ลดโทษที่กำหนดไว้ นั้นตามมาตรา 54 (ฎีกาที่ 125/2515)

ศาลจำคุกจำเลย 18 ปี ตามมาตรา 288 เพิ่มโทษตามมาตรา 92 หนึ่งในสามลดโทษตามมาตรา 78 หนึ่งในสามอัตราส่วนเท่ากัน ศาลเห็นสมควรไม่เพิ่มไม่ลดตามมาตรา 54 คงจำคุก 18 ปี (ฎีกาที่ 1143/2520)

การยกเว้นโทษจำคุก

มาตรา 55 บัญญัติว่า “ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ หรือถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่าและมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลง หรือจะยกโทษจำคุกเสีย คงให้ปรับแต่อย่างเดียวกก็ได้”

มาตรา 55 เป็นบทบัญญัติให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจตามที่เห็นสมควร ได้ 2 กรณี คือ กรณีแรกลดโทษจำคุกให้น้อยลง กับอีกกรณีหนึ่งจะยกโทษจำคุกเสียก็ได้ แต่จะต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะกล่าวต่อไปนี้

1. ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องรับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่า ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีกก็ได้ กล่าวคือ โทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับนั้น เป็นโทษที่จะได้รับและมีโทษจำคุกอย่างเดียว และศาลจะลงโทษจำคุกเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่าสามเดือนแล้ว ศาลมีอำนาจกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงได้อีกเพียงใดก็ได้ เช่น จำเลยกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินหกพันบาท จึงลงโทษจำคุกอย่างเดียวสามเดือนตามมาตรา 20 และศาลเห็นว่าทรัพย์มีราคาเล็กน้อย จึงให้ลงโทษเพียงหนึ่งเดือนตามมาตรา 55

2. ถ้าโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับ มีกำหนดเวลาเพียงสามเดือนหรือน้อยกว่าและมีโทษปรับด้วย ศาลจะกำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีก หรือจะยกโทษจำคุกเสียคงให้ปรับแต่อย่างเดียวก กล่าวคือ ในความผิดที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกสามเดือนหรือน้อยกว่า และมีโทษปรับด้วยนั้น ศาลมีอำนาจได้ 2 กรณี คือ

1) กำหนดโทษจำคุกให้น้อยลงอีก และลงโทษปรับด้วย

2) จะยกโทษจำคุกเสีย คงให้ปรับแต่อย่างเดียว เช่น จำเลยกระทำความผิด ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกสามเดือนและปรับห้าร้อยบาท ศาลมีอำนาจจะยกโทษจำคุกเสีย ให้ปรับห้าร้อยบาทอย่างเดียว หรือในความผิดลหุโทษซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลสามารถนำมาตรา 55 ไปใช้ได้ เพราะความผิดดังกล่าวนั้น ศาลจะลงโทษจำคุกสูงสุดได้ไม่เกินหนึ่งเดือน และปรับสูงสุดได้ไม่เกินห้าร้อยบาทดังนี้ เมื่อศาลลงโทษจำคุกและปรับด้วยในความผิดลหุโทษแล้ว ศาลก็ยกเว้นโทษจำคุกได้

ข้อสังเกต 1. หลักเกณฑ์ตามมาตรา 55 สามารถนำไปใช้กับกฎหมายอื่นได้ เว้นแต่กฎหมายอื่นจะบัญญัติไว้เป็นพิเศษ ตามมาตรา 17

2. ผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อน หรืออยู่ในระหว่างรอการลงโทษก็สามารถนำ มาตรา 55 ไปใช้ได้ เพราะมาตรา 55 ไม่ได้บัญญัติเป็นข้อยกเว้นไว้ เช่น ศาลพิพากษาให้จำคุก จำเลยสามเดือน และปรับห้าร้อยบาท ปรากฏว่าจำเลยเคยถูกจำคุกฐานทำให้นอนตายโดยประมาท มาแล้ว ศาลยกโทษจำคุก คงให้ปรับห้าร้อยบาทได้ เพราะศาลลงโทษจำเลยเพียงสาม เดือน หรือ อยู่ในระหว่างต้องโทษจำคุกก็นำมาตรา 55 ไปใช้ได้

การยกเว้นโทษจำคุก ในกรณีที่จำเลยอยู่ในระหว่างรอการลงโทษก็ย่อมทำได้ (ฎีกาที่ 484/2482)

คำถาม ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามประมวล กฎหมายอาญามาตรา 358 ให้จำคุกหนึ่งเดือน แต่เป็นทรัพย์มีราคาเล็กน้อยและมีเหตุควรกรุณาจำเลย จึงให้ยกโทษจำคุกเสียอย่างหนึ่ง หรือกำหนดโทษให้น้อยลงอีกโดยให้จำคุกสิบวันอย่างหนึ่ง

คำพิพากษาใน 2 อย่างนี้ อย่างใดชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย

แนวคำตอบ ตามประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 55) ถ้าจะลงโทษจำคุกไม่เกิน สามเดือนอย่างเดียว ศาลจะกำหนดโทษให้น้อยลงอีกเท่าใดก็ได้ แต่จะยกโทษจำคุกให้ไม่ได้ นอกจากต้องลงโทษปรับด้วย จึงจะยกโทษจำคุกให้ได้ คงปรับสถานเดียว

ฉะนั้น คำพิพากษาที่ยกโทษจำคุกให้จึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ส่วนที่กำหนดโทษจำคุก สิบวันชอบด้วยกฎหมาย